

В. В. ЧУМАК
ПРОДОВЖЕНИЙ ЧИ ПОДОВЖЕНИЙ?

Словосполучення *продовжений день*, *група продовженого дня* порівняно недавно почали активно функціонувати в сучасній українській літературній мові. За своїм походженням обидва є кальками російських неологізмів *продленный день* і *группа продленного дня*, що зафіксовані вперше у 70-х роках «Словарем русского языка» С. І. Ожегова на позначення режиму в початкових класах, при якому учні можуть залишатися в школі під наглядом педагогів до закінчення робочого дня батьків.

Хоча в Міністерстві освіти УРСР розроблено плани і програми для педагогів груп продовженого дня і виходить чимало спеціальної методичної літератури, де вживається це термінологічне словосполучення, у розмовній практиці вихователів груп та учителів початкових класів паралельно з усталеним *продовжений день* все частіше вживають його відповідник *подовжений день*. Оскільки терміни *продовжений день* і *подовжений день* в цьому значенні поки що не зафіксовані в сучасних словниках української мови, то спостерігається тенденція до ширшого використання останнього не тільки у шкільних стінгазетах, але й у пресі (див., наприклад, статтю «Підказка з кафедри». — Прапор комунізму, 28. X 1981).

Паралельне вживання дієприкметників *продовжений* і *подовжений* у значенні прикметника, яке спостерігається в даних термінологічних словосполученнях, пояснюється спільністю семантики цих слів, здатністю обох позначати збільшення тривалості строку чого-небудь. Треба сказати, що до 1980 року в перекладних російсько-українських словниках єдиним українським відповідником до російського *продленный* була лексема *продовжений*, і тільки в другому виданні академічного «Русско-украинского словаря» подаються два українські відповідники: *продовжений* і *подовжений*, що, мабуть, і сприяло фіксації на письмі співвідносних термінологічних словосполучень.

Незважаючи на спільність семантики, українські відповідники до російського *продленный* зовсім по-іншому ведуть себе у кінознавчому неологізмі *продленный сеанс*, що вживається на позначення кіносеансу, в якому до основної програми додається кілька частин науково-популярних чи хронікально-документальних фільмів. Українська калька кінознавчого терміна не має дублетних форм, а тому і в мовленні, і в пресі вживається тільки словосполучення *подовжений сеанс*, яке може сприйматись як нормативне в сучасній українській літературній мові.

Що стосується словосполучень *продовжений день* та група *продовженого дня*, то, беручи до уваги їх усталеність і семантичну прозорість, рекомендуємо педагогам вживати їх без семантичних дублетів.